

GRZEGORZ JĘDREJEK

ZARZĄD MAJĄTKIEM WSPÓLNYM MAŁŻONKÓW A PROWADZENIE PRZEZ NICH DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

WPROWADZENIE

Po 1989 roku wprowadzone zostały w Polsce zasady gospodarki rynkowej. Własność państwowa została w znacznej mierze zastąpiona przez własność indywidualną. Przemiany te doprowadziły do wzrostu znaczenia przedsiębiorstw rodzinnych, które wcześniej odgrywały marginalną rolę. Dość szybko okazało się, że istniejące regulacje stosunków majątkowych małżonków nie są dostosowane do potrzeb gospodarki rynkowej. Jednym z głównych zarzutów stawianych przez doktrynę obowiązującemu ustrojowi ustawowemu, którym jest urządzenie wspólności dorobku, jest niezbyt jasne określenie zasad zarządu majątkiem wspólnym małżonków¹. Problem ten, zauważany przez doktrynę przed 1989 rokiem, stał się szczególnie aktualny obecnie, gdy zasady te bywają źródłem wielu komplikacji związanych z zarządem przedsiębiorstwem rodzinnym, czy też z uczestnictwem przez małżonków w innych formach działalności gospodarczej². Należy także podkreślić, iż nic nie wskazuje, ażeby w przyszłości ustrojem ustawowym był urządzenie rozdzielności ma-

---

Dr GRZEGORZ JĘDREJEK – asystent Katedry Prawa Rzymskiego KUL; adres do korespondencji: Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin.

¹ Uznaje się powszechnie trzy podstawowe wady obecnie obowiązującego ustroju wspólności dorobku: 1. trudności w kwalifikowaniu nabywanych praw do majątków małżonków, 2. skomplikowane reguły zarządu majątkiem wspólnym, 3. niekorzystne dla wierzycieli zasady zaspokajania z majątku wspólnego małżonków swoich wierzycieli. Por. A. D y o n i a k, *Funkcjonowanie ustawowego ustroju majątkowego małżeńskiego w odniesieniu do rodzinnych zakładów produkcyjnych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1985, z. 1, s. 70.

² Zob. na ten temat szerzej: G. J ę d r e j e k, P. P o g o n o w s k i, *Działalność gospodarcza małżonków*, Warszawa 2002.

jątkowej³, a zatem będzie istniała konieczność regulacji zarządu majątkiem wspólnym.

W artykule przedstawione zostały *de lege* zasady regulujące zarządzanie majątkiem wspólnym małżonków, a także dokonana została ich ocena pod kątem ich przydatności dla działalności gospodarczej małżonków. Zaprezentowano także propozycje zmian tych rozwiązań zawarte w projekcie nowelizacji k.r.o. opracowanym przez Komisję Kodyfikacyjną prawa cywilnego. Poza zakresem opracowania pozostały problemy związane z konkretnymi czynnościami zarządu, np. dotyczącymi wniesienia wkładu z majątku wspólnego przez jednego z małżonków, czy też dokonywania przez jednego z małżonków czynności prawnych z bankami, które dotyczą majątku wspólnego. Ponadto nie interesuje nas także możliwość uznania czynności zarządu majątkiem wspólnym za czynność mającą na celu pokrzywdzenie wierzycieli małżonków⁴.

2. OGÓLNE ZASADY DOTYCZĄCE ZARZĄDU MAJĄTKIEM WSPÓLNYM MAŁŻONKÓW

Przez pojęcie „zarząd majątkiem wspólnym” należy rozumieć zarówno wydawanie dyspozycji faktycznych, jak i dokonywanie odpowiednich czynności prawnych⁵. Na podstawie k.r.o. możemy wyróżnić dwie grupy czynności zarządu, a mianowicie czynności zwykłego zarządu oraz czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu.

Zgodnie z art. 36 § 2 k.r.o. do dokonania przez jednego małżonka czynności prawnej, przekraczającej zakres zwykłego zarządu, potrzebna jest zgoda drugiego małżonka, wyrażona w formie wymaganej dla danej czynności prawnej.

Niezmiernie ważnym zagadnieniem jest określenie czynności, które przekraczają zwykły zakres zarządu majątkiem wspólnym. W doktrynie małżeń-

---

³ Por. G. Jędrzejek, *Ustawowy ustrój majątkowy małżonków (rys historyczny – stan de lege lata – postulaty de lege ferenda)*, „Studia z Prawa Wyznaniowego”, 2002, t. IV, s. 215 nn.

⁴ Zob. szerzej: Jędrzejek, *Spółki cywilne z udziałem małżonków a sytuacja prawna ich wierzycieli osobistych*, „Roczniki Nauk Prawnych KUL”, 8(1998), s. 63 nn.; t e n ż e, *Czynności prawne dokonane przez małżonków – współników spółek osobowych z pokrzywdzeniem ich wierzycieli osobistych*, „Prawo Spółek” 2000, nr 4, s. 29 nn.

⁵ Por. Uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów SN z dnia 23 czerwca 1958 (I CO 10/58, OSN 1959/1, poz. 2).

skiego prawa majątkowego pojawiły się dwie koncepcje rozwiązania tego problemu. Autorzy pierwszej, obiektywnej, utrzymują, iż należy określić w ustawie katalog czynności, które przekraczają zwykły zakres zarządu⁶. Inni z kolei twierdzą, iż o tym, czy dana czynność przekracza zakres zwykłego zarządu, decyduje kryterium subiektywne, jakim jest sytuacja materialna konkretnej rodziny⁷.

Zgodnie z koncepcją subiektywną należy porównać wartość pieniężną transakcji z wartością majątku wspólnego, a także ocenić znaczenie samej czynności dla uzyskiwania dochodów, co może sprawić, iż podobne czynności prawne w rodzinie ubogiej będą potraktowane jako przekraczające zwykły zarząd, a w bogatej jako mieszczące się w ramach zwykłego zarządu⁸. Koncepcja subiektywna została wprost wyrażona w wyroku SN z dnia 15 stycznia 1998 r., zgodnie z którym do uznania, czy dana czynność prawna dokonana przez jednego z małżonków przekracza, czy też nie, zakres zwykłego zarządu, konieczne jest uwzględnienie konkretnych okoliczności dotyczących stanu majątkowego, rodzinnego, zdolności zarobkowej itp. małżonków⁹.

Jak już wspomniano, w praktyce o tym, czy dana czynność prawna przekracza zakres zwykłego zarządu, decyduje orzecznictwo Sądu Najwyższego. Należy także wspomnieć o dwóch orzeczeniach Sądu Apelacyjnego w Warszawie, na które często powołują się praktycy¹⁰. Zgodnie z pierwszym z nich czynność przekracza zakres zwykłego zarządu, gdy wartość zobowiązania jest równa wartości majątku wspólnego¹¹, a zgodnie z drugim za taką

---

⁶ Zwolennikiem takiego stanowiska jest m.in. A. Szpunar (*Nabycie własności nieruchomości na rzecz majątku wspólnego przez jednego z małżonków*, „Rejent” 1996, nr 3, s. 9 nn).

⁷ Pogląd taki akceptuje zwłaszcza A. Dyoniak (*Zarząd majątkami małżonków*, „Studia Prawnicze” 1981, z. 3, s. 66). Zwolennikiem takiej koncepcji jest także S. Gross (*Stosunki majątkowe między małżonkami*, „Nowe Prawo” 1966, nr 11, s. 1379), którego zdaniem: „za zwykły zarząd majątkiem wspólnym uważa się na ogół dokonywanie takich czynności, które w stosunkach panujących w danej rodzinie można na podstawie doświadczenia uznać za normalne i w sposób oczywisty odpowiadające woli obojga małżonków. Autor podkreśla przy tym, że w przypadku rozbieżności zdania małżonków i zmiany warunków rodziny dotychczasowe czynności traktowane jako «zwykłego zarządu» mogą stać się czynnościami «przekraczającymi zwykły zarząd»”.

⁸ Por. A. R y c h t e r, *Zgoda małżonka na zaciągnięcie zobowiązania lub zabezpieczenie wierzytelności bankowej*, „Prawo Bankowe” 2001, nr 4, s. 53.

⁹ III CKN 324/97 niepublikowane.

¹⁰ Tamże, s. 52.

¹¹ Wyrok S. A. w sprawie I Acr 661/95, OSA 1997, nr 4, poz. 27.

czynność uznano tę, w której wartość zobowiązania znacznie przekracza wartość sumy rocznych dochodów obojga małżonków¹².

Zgodnie z orzeczeniem SN z 16 marca 1995 r.¹³ do nabycia własności nieruchomości nie jest potrzebna zgoda drugiego małżonka, gdyż ta czynność prawna nie przekracza „zwykłego zarządu”. Orzeczenie to spotkało się z aprobatą A. Szpunara, który podkreśla, iż w gospodarce wolnorynkowej katalog czynności zwykłego zarządu powinien być jak największy¹⁴. Pewne zastrzeżenia może jednak budzić „koronny argument” podniesiony zarówno przez SN, jak i przez A. Szpunara, iż do czynności zwykłego zarządu należy zaliczyć nabywanie nieruchomości „i innych praw, albowiem takie nabycie nie prowadzi do uszczuplenia majątku wspólnego i wobec tego odpada cel ochronny przepisu art. 36 § 2 k.r.o.”¹⁵ Ze stanowiskiem takim trudno się zgodzić. Najczęściej nieruchomości jest nabywana w zamian za środki pieniężne, pochodzące z majątku wspólnego, a zatem, jeżeli stanowią one ekwiwalent wartości nieruchomości, stan majątku wspólnego małżonków nie ulegnie zmianie. Zdarzają się jednak sytuacje, że wartość nieruchomości nie jest ekwiwalentem środków pieniężnych pochodzących z majątku wspólnego. Dlatego nie można z góry uznać, że zawsze nabycie nieruchomości będzie mieściło się w ramach zwykłego zarządu¹⁶.

Do czynności zwykłego zarządu zalicza się także czynności o charakterze zachowawczym, które służą ochronie majątku wspólnego. Taką czynnością jest np. wytoczenie powództwa jednego małżonka przeciwko osobie trzeciej o ustalenie, że dany przedmiot należy do majątku wspólnego¹⁷. Gdy jednak drugi z małżonków zakwestionuje zasadność tego powództwa, powód nie będzie mógł powoływać się na działalność w ramach zarządu majątkiem wspólnym.

Koncepcja subiektywna prowadzi do tego – co słusznie zauważył Z. Radwański – iż konieczne jest badanie przez wierzycieli sytuacji majątkowej małżonków¹⁸. Praktyka bankowa, chcąc uniknąć takich komplikacji, wymaga poręczenia drugiego małżonka w każdym przypadku zaciągnięcia kredytu¹⁹.

---

¹² Wyrok S. A. w sprawie I Aca 28/97, Wokanda 1997, nr 8, s. 40.

¹³ OSNC 1995, poz. 149.

¹⁴ Por. S z p u n a r, *Nabycie własności*, s. 9 nn.

¹⁵ Tamże, s. 21.

¹⁶ Por. T. S m y c z y ń s k i, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2001, s. 129 n.

¹⁷ Uchwała SN z dnia 2 lipca 1985 r. (III CZP 37/85, OSNCP 1986/5, poz. 67).

¹⁸ Zob. Z. R a d w a ń s k i, *Zawarcie umowy poręczenia w świetle przepisów o ustawnym ustroju majątkowym małżonków*, „Monitor Prawniczy” 1999, nr 11, s. 12.

¹⁹ Tamże.

Koncepcja ta prowadzi także do innych komplikacji związanych np. z wpisem do ksiąg wieczystych nieruchomości nabytej przez jednego z małżonków²⁰. Podobna sytuacja występuje w praktyce notarialnej zgodnie bowiem z art. 81 ustawy z 1991 r. o notariacie²¹, notariusz winien odmówić dokonania czynności prawnej sprzecznej z prawem. Notariusze często powołują się na ten przepis, zapobiegając zawarciu czynności prawnych bezskutecznych, którymi są np. czynności prawne dokonane przez jednego małżonka bez zgody drugiego, jeżeli dotyczą majątku wspólnego i przekraczają zakres zwykłego zarządu²². Należy zgodzić się ze stanowiskiem, iż taka praktyka zmierza do wyeliminowania z obrotu prawnego czynności prawnych kulejących, które są zgodne z obowiązującym stanem prawnym²³.

Wydaje się, iż bardziej słuszne jest stanowisko pierwsze – obiektywne, zgodnie z którym ustawodawca winien podać katalog czynności prawnych, przekraczających zakres zwykłego zarządu. Dyskusyjny może być jedynie problem, czy czynności przekraczające zwykły zarząd powinny być numerytywnie wyliczone przez ustawę, czy też określone w sposób przykładowy. Warto podkreślić, iż projekt majątkowego prawa małżeńskiego z 1934 r., który i obecnie jest wysoko oceniany przez doktrynę²⁴, zawierał w art. 17 przykładowe wyliczenie czynności przekraczających zwykły zarząd, do których zaliczono m.in. zbywanie i obciążanie nieruchomości, zaciąganie pożyczek, przyjmowanie lub zrzekanie się spadków, itd.²⁵

Należy uznać, iż rozwiązanie przyjęte przez przedwojenną Komisję Kodyfikacyjną zasługuje na uznanie i obecnie. Sytuacja występująca *de lege lata*, kiedy to orzecznictwo Sądu Najwyższego – często sprzeczne – określa ramy pojęcia „czynności przekraczające zwykły zarząd” może budzić poważne wątpliwości²⁶.

---

²⁰ Por. A. O l e s z k o, *Umowa odpłatnego nabycia nieruchomości na rzecz majątku wspólnego przez jednego z małżonków jako podstawa wpisu w księdze wieczystej*, „Rejent” 1996, nr 6, s. 26 nn.

²¹ Dz. U. 91, nr 22, poz. 91.

²² Por. A. B i e r a n o w s k i, *Przewłaszczenie na zabezpieczenie a małżeńska wspólność ustawowa*, „Rejent”, 2000, nr 12, s. 45 nn.

²³ Tamże, s. 47.

²⁴ Por. m.in. J. W i n i a r z, *Prawo rodzinne*, Warszawa 1994, s. 20 n.

²⁵ Zob. *Projekt majątkowego prawa małżeńskiego, oprac. przez prof. K. Lutostańskiego*, Warszawa 1934, s. 14.

²⁶ Zob. J. P i e t r z y k o w s k i, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, Warszawa 1993, s. 228 nn.

Do dokonania czynności prawnej przekraczającej zakres zwykłego zarządu potrzebna jest zgoda drugiego małżonka. Zgoda taka w myśl art. 63 § 1 k.c. może być wyrażona przed albo po złożeniu oświadczenia przez małżonka dokonującego czynności prawnej. Wskazane jest jednak uzyskanie takiej zgody najpóźniej w chwili dokonania czynności prawnej, przekraczającej zwykły zarząd. Jeżeli bowiem drugi małżonek *ex post* takiej zgody nie wyrazi, to małżonek dokonujący czynności prawnej narazi się względem kontrahenta na odpowiedzialność odszkodowawczą²⁷.

Na podstawie art. 63 § 2 k.c., jeżeli do ważności czynności prawnej wymagana jest forma szczególna, oświadczenie małżonka wyrażające zgodę powinno być złożone w tej samej formie. A zatem, jeśli do przeniesienia nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego wymagana jest forma aktu notarialnego (art. 158 k.c.), to zgoda na dokonanie takiej czynności winna być również udzielona w formie aktu notarialnego.

Dla małżonków prowadzących działalność gospodarczą pewne znaczenie mogą mieć także inne przepisy k.r.o. dotyczące zarządu majątkiem wspólnym. Wprawdzie A. Dyoniak określił omawiane przepisy dotyczące zarządu majątkiem wspólnym małżonków jako „martwe”²⁸, to nie ulega wątpliwości, że ich znaczenie po 1989 r. z pewnością wzrosło. I tak, zgodnie z art. 28 § 1 k.r.o., jeżeli jeden z małżonków pozostających we wspólnym pożyciu nie spełnia ciężącego na nim obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, sąd może nakazać, aby wynagrodzenie za pracę, albo inne należności przypadające temu małżonkowi, było w całości lub w części wypłacane do ręki drugiego małżonka. Jak się wydaje, nie ma przeszkód, ażeby przepis ten zastosować do małżonka prowadzącego działalność gospodarczą. I tak np. do rąk małżonka może być wypłacony zysk otrzymany przez drugiego małżonka prowadzącego taką działalność. Z pewnością bowiem pojęcie zysku mieści się w pojęciu „innych należności” przypadających małżonkowi.

Zgodnie z art. 39 k.r.o., jeżeli jeden z małżonków odmawia zgody na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym, albo jeżeli porozumienie z nim napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody, drugi małżonek może zwrócić się do sądu o zezwolenie na dokonanie czynności. Sąd udziela zezwolenia, jeżeli dokonania czynności wymaga dobro rodziny.

²⁷ Tamże, s. 201 n.

²⁸ A. D y o n i a k, *Ustawowy ustrój majątkowy małżeński*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1985, s. 104.

Można sobie wyobrazić zastosowanie tego przepisu w sytuacji, w której jeden z małżonków chce wnieść wkład z majątku wspólnego do spółki, a drugi odmawia mu na to zgody. Trudno natomiast stosować ten przepis do zarządzania przedsiębiorstwem rodzinnym, wchodzącym w skład majątku wspólnego. Wyrok sądu nie może bowiem zastępować zarządu przedsiębiorstwem przez oboje małżonków.

Znacznie większe znaczenie niż art. 39 k.r.o. dla małżonków prowadzących działalność gospodarczą może mieć art. 40 k.r.o., zgodnie z którym na żądanie jednego z małżonków z ważnych powodów sąd może pozbawić drugiego małżonka samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym, może również postanowić, że na dokonywanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu tym majątkiem wymagane będzie zamiast zgody drugiego małżonka zezwolenie sądu.

Na podstawie przeprowadzonych jeszcze w okresie PRL badań empirycznych A. Dyoniak stwierdził, że na 48 przypadków tylko 4 sprawy z art. 40 k.r.o. były związane z prowadzeniem przez małżonków przedsiębiorstwa przynoszącego dochód²⁹. Należy oczekiwać, że obecnie udział spraw związanych z działalnością gospodarczą jest znacznie większy. Do przepisu art. 40 k.r.o. winno podchodzić się z dużą ostrożnością. Nie może być tak, że na jego podstawie dojdzie do pozbawienia jednego z małżonków zarządu majątkiem wspólnym na przyszłość, w razie braku zgody co do dokonania konkretnej czynności dotyczącej majątku wspólnego. W takim przypadku winien być zastosowany art. 24 k.r.o., zgodnie z którym w braku porozumienia co do istotnych spraw rodziny, każdy z małżonków może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu³⁰.

Należy także wspomnieć o art. 29 k.r.o., zgodnie z którym w razie przemijającej przeszkody, która dotyczy jednego z małżonków pozostających we wspólnym pożyciu, drugi małżonek może za niego działać w sprawach zwykłego zarządu, w szczególności może bez pełnomocnictwa pobrać przypadające należności, chyba że sprzeciwia się temu małżonek, którego dotyczy przeszkoda. Względem osób trzecich sprzeciw jest skuteczny, jeżeli był im wiadomy.

Zgodnie z poglądem doktryny wyróżnić można trzy przesłanki zastosowania powyższego przepisu. Po pierwsze przeszkoda musi mieć charakter przemijający, oznacza to przejściowość przeszkody, która może być spowodowana

---

²⁹ Tamże, s. 93.

³⁰ Tamże, s. 101.

przez krótkotrwałą chorobę, wyjazd na krótki okres, itp., po drugie małżonkowie muszą pozostawać we wspólnym pożyciu, i po trzecie małżonek reprezentowany nie może zgłosić sprzeciwu³¹. Należy przy tym podkreślić, iż umocowanie małżonka z art. 29 k.r.o. obejmuje uprawnienie do działania w sprawach zwykłego zarządu majątkiem odrębnym drugiego małżonka³². W doktrynie jako przykład zwykłego zarządu majątkiem odrębnym drugiego małżonka na podstawie art. 29 k.r.o. podaje się z reguły umocowanie do pobierania wynagrodzenia za pracę czy też za wykonane usługi³³.

3. ZARZĄD MAJĄTKIEM WSPÓLNYM MAŁŻONKÓW W ŚWIETLE PROJEKTU KOMISJI KODYFIKACYJNEJ PRAWA CYWILNEGO Z 2000 R.

Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego przygotowała projekt ustawy zmieniającej kodeks rodzinny i opiekuńczy, opublikowany w 2000 r.³⁴ Celem proponowanych zmian jest dostosowanie stosunków majątkowych między małżonkami do ustroju gospodarczego w III Rzeczypospolitej³⁵.

Słuszne wydaje się twierdzenie, że *Projekt* największe zmiany wprowadził w zarządzie majątkiem wspólnym i w zasadach odpowiedzialności tym majątkiem za zobowiązania zaciągnięte przez jednego z małżonków.

Przede wszystkim zerwano z rozróżnieniem czynności prawnych na czynności „zwykłego zarządu” i przekraczające zakres „zwykłego zarządu”. Zgodnie bowiem z art. 36 § 1 „Oboje małżonkowie obowiązani są współdziałać w zarządzie majątkiem wspólnym oraz udzielać sobie wzajemnie informacji o stanie majątku wspólnego, o wykonywaniu zarządu majątkiem wspólnym i o zobowiązaniach obciążających majątek wspólny”.

---

³¹ Zob. J. W i n i a r z, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, Warszawa 1993, s. 160.

³² Tamże.

³³ J. I g n a t o w i c z, *Prawo rodzinne*, Warszawa 1996, s. 86.

³⁴ Projekt ten został zamieszczony w „Przeglądzie Legislacyjnym” 2000, nr 2, s. 169 nn. W nikłym stopniu w zmienionej wersji z 7 lutego 2001 r. został opublikowany w „Studiach Prawniczych” 2000, nr 3-4, s. 159 nn.

³⁵ Zob. K. G o n e r a, Z. R a d w a n s k i, *Sprawozdanie z działalności Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego za lata 1997-1999*, „Przegląd Legislacyjny” 2000, nr 2, s. 245; por. także: Z. R a d w a n s k i, *Trzy lata działalności Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego*, „Państwo i Prawo” 2000, z. 4, s. 8 n.

Wprowadzono regułę, iż „Każdy z małżonków może samodzielnie zarządzać majątkiem wspólnym, chyba że przepisy poniższe stanowią inaczej” (art. 36 § 2). Małżonek może samodzielnie zarządzać przedmiotami majątkowymi służącymi mu do wykonywania zawodu lub prowadzenia działalności gospodarczej (art. 36 § 3).

Wymienione zostały czynności prawne, do których dokonania wymagana jest zgoda drugiego małżonka (art. 37 § 1). I tak do tej grupy zaliczono czynności prawne, które prowadzą do: „zbycia, odpłatnego nabycia, obciążenia, oddania do używania wchodzących lub mających wejść do majątku wspólnego własności nieruchomości lub wieczystego użytkowania, przedsiębiorstwa, gospodarstwa rolnego, mieszkania, jak również darowizny z majątku wspólnego, z wyjątkiem drobnych darowizn zwyczajowo przyjętych”.

Za trafne należy uznać zrezygnowanie z podziału na czynności „zwykłego zarządu” i czynności „przekraczające zwykły zarząd” majątkiem wspólnym. *De lege lata* to orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazuje, jakie czynności prawne przekraczają zwykły zarząd.

Pozytywnie należy także ocenić wprowadzenie możliwości samodzielnego zarządzania przez małżonka przedmiotami majątkowymi, służącymi mu do prowadzenia działalności gospodarczej lub wykonywania zawodu. Doktryna podkreśla bowiem, iż konsekwencją wzmożonej aktywności gospodarczej jednego z małżonków jest konieczność przyznania mu szerszych uprawnień w zarządzie majątkiem wspólnym³⁶.

Nie budzi wątpliwości podanie w art. 37 § 1 projektu katalogu czynności prawnych „przekraczających zwykły zarząd”, do których dokonania wymagana jest zgoda drugiego małżonka. Warto zauważyć, iż jest to wymienienie wyczerpujące, a nie przykładowe. Należy także podkreślić, iż przedwojenne projekty małżeńskiego prawa majątkowego z 1934 r.³⁷ i 1937 r.³⁸ wymie-

³⁶ Por. R y c h t e r, *Zgoda małżonka*, s. 53.

³⁷ Zgodnie z art. 17 projektu przygotowanego przez prof. Karola Lutostańskiego (Warszawa 1934, s. 14), w szczególności małżonek nie mógł bez zgody drugiego małżonka dokonywać następujących czynności prawnych: 1. zbywać i obciążać nieruchomości, 2. zaciągać pożyczki i zobowiązania wekslowe, chyba, że na utrzymanie rodziny, 3. czynić darowizny, chyba, że chodziło o zwyczajne podarki, 4. przyjmować lub zrzekać się spadków, 5. zawierać ugody, wytaczać powództwa, czynić zapisy na sąd polubowny, 6. zawierać z osobą trzecią umowy o dożywocie, 7. wypuszczać w najem nieruchomości oraz pomieszczenia na okres powyżej dziesięciu lat, 8. umieszczać majątek wbrew przepisom o bezpieczeństwie prawnym.

³⁸ Projekt ten w art. 16 (Projekt małżeńskiego prawa majątkowego, Warszawa 1937, s. 14 n.) ograniczył w porównaniu do projektu z 1934 r. katalog czynności wymagających dokonania zgody drugiego małżonka. Taka zgoda była potrzebna do następujących czynności prawnych: 1. zbywanie i obciążanie nieruchomości, 2. dokonanie darowizny, chyba że chodziło

niały czynności prawne, do których dokonania potrzebna jest zgoda drugiego małżonka.

Bez wątplenia katalog takich czynności w gospodarce wolnorynkowej powinien być jak najbardziej zwięzły. Można się jednak zastanowić nad sensownością dodania do tego katalogu np. długotrwałych lokat terminowych, czy też wniesienia wkładu z majątku wspólnego do spółki. Należy się także zastanowić, czy za pomocą kwoty pieniężnej nie określić czynności prawnej, do której dokonania wymagana jest zgoda drugiego małżonka. Ponadto można zastrzec, że zgody małżonka wymaga umowa najmu, czy też dzierżawy, zawarta na dłuższy okres, wynoszący np. pięć czy też dziesięć lat. Nie ulega jednak wątpliwości, iż propozycje zawarte w projekcie stanowią duży postęp w stosunku do sytuacji istniejącej *de lege lata*.

4. PODSUMOWANIE

Należy podkreślić szkodliwość dla obrotu gospodarczego obowiązującej *de lege lata* koncepcji subiektywnej zarządu majątkiem wspólnym. Zgodnie z koncepcją o tym czy dana czynność prawna przekracza zakres zwykłego zarządu, czy też nie, decyduje sytuacja materialna konkretnej rodziny. Kryterium takie ma przede wszystkim charakter niedookreślony, a ponadto może ono często się zmieniać.

Na pełną aprobatę zasługuje regulacja dotycząca zarządu majątkiem wspólnym małżonków, zawarta w projekcie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego zmieniającym k.r.o. W szczególności za trafne należy uznać wymienienie w art. 37 § 1 projektu katalogu czynności prawnych, do których dokonania potrzebna jest zgoda drugiego małżonka. Rozwiązanie takie, przewidziane przez przedwojenne projekty małżeńskiego prawa majątkowego, z pewnością przyczyniłoby się do usunięcia istniejących obecnie wątpliwości, które z czynności prawnych mieszczą się w ramach zwykłego zarządu, a które ten zakres przekraczają.

---

o zwyczajowe podarki, 3. oddanie nieruchomości w najem lub w dzierżawę na czas powyżej lat dziesięciu. Należy także zaznaczyć, iż wyliczenie to ma charakter zupełny.

ADMINISTRATION OF THE JOINT PROPERTY OF SPOUSES
AND THEIR RUNNING OF A BUSINESS

S u m m a r y

The article consists of four parts. Besides the introduction it presents the existing *de lege lata* regulation concerning the administration of the joint property of spouses. Also the existing solutions are appraised with respect to their usefulness for the running of the spouses' business. In Part III the article presents suggestions for changes of these solutions contained in the draft of changes to the Family-Guardianship Code worked out by the Codification Commission of the Civil Law. The whole is concluded by a brief summary.

The injuriousness of the *de lege lata* binding conception of subjective administration of joint property should be stressed. According to the conception the material status of the family decides whether a given legal action exceeds the limits of ordinary administration or not. Firstly, such a criterion has a non-defined character; and secondly, it may often change. On the other hand, the regulation concerning administration of joint property contained in the Civil Law Codification Commission's draft changing the Family-Guardianship Code should be fully approved of.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: majątek wspólny, zarząd majątkiem wspólnym, czynności zwykłego zarządu, czynności przekraczające zwykły zarząd.

Key words: common property, management of common property, procedures of ordinary management, extraordinary procedures.